

Prawo prywatne przedsiębiorców

dr hab. Adrian Niewęglowski
część druga
Przedsiębiorstwa państwowe

Podmiotowość

Przedsiębiorstwa państwowe są osobami prawnymi

Samodzielność

Pod względem prawnym, organizacyjnym, ekonomicznym

Samofinansowanie

Przedsiębiorstwo ma własny majątek.
Ponosi odpowiedzialność za zobowiązania

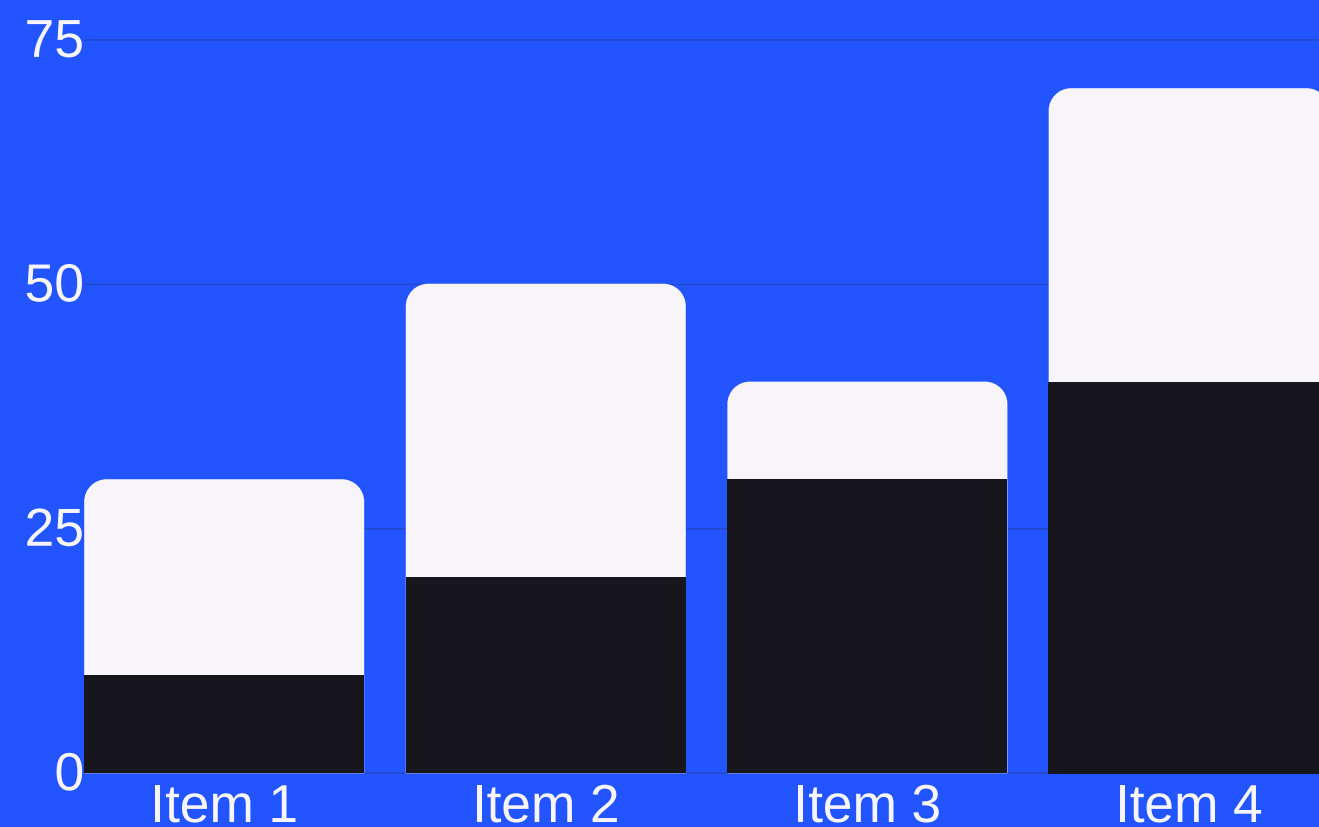

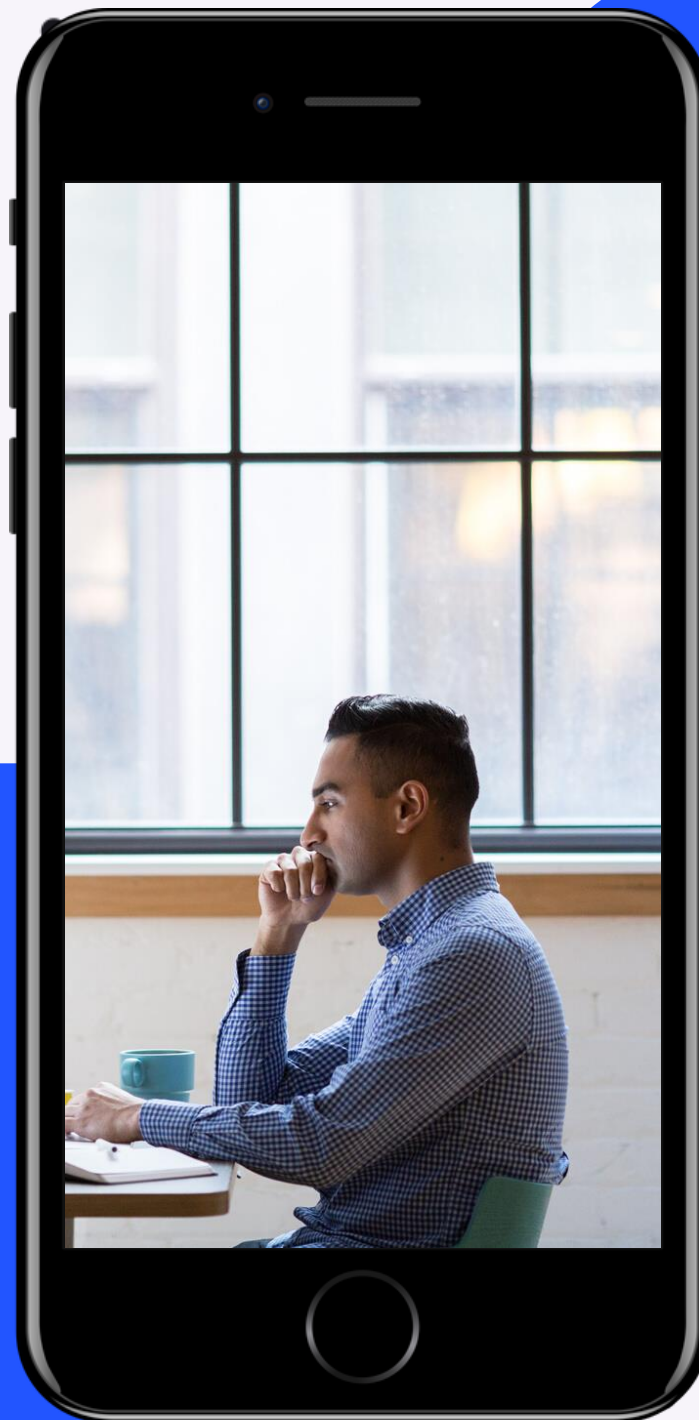
Pojęcie

Jak definiujemy
przedsiębiorstwa państwowe
w obowiązującym prawie?

Znaczenie

obecnie jest to forma prawna, która przestaje mieć znaczenie. Była to podstawowa forma prawna prowadzenia działalności gospodarczej w PRL. Według stanu na 30.6.2019 r. przedsiębiorstw państwowych jest **31**, z czego kilka w likwidacji i wupadłości. Zastąpiły je spółki z udziałem Skarbu Państwa.

Podmiot, który przestał odgrywać istotną rolę

Rozwój technologii i wolnego
rynku sprawił, że inne formy
prowadzenia działalności
gospodarczej wyparły
przedsiębiorstwo państwowe.

Rodzaje przedsiębiorstw państwowych

Przedsiębiorstwa państwowe nie były jednolitą kategorią prawną

W okresie PRL znaczna część jednostek mających znaczenie gospodarcze funkcjonowała w charakterze przedsiębiorstw państwowych. Przykładem mogą być Polskie Koleje Państwowe. Innym jest Stocznia Szczecińska. Z czasem pojawiły się ich odrębne rodzaje. Wyszczególniono m.in. przedsiębiorstwa użyteczności publicznej. Tym ostatnim przez długi czas była np. *Poczta Polska*

Przedsiębiorstwom użyteczności publicznej stawiano odrębne cele

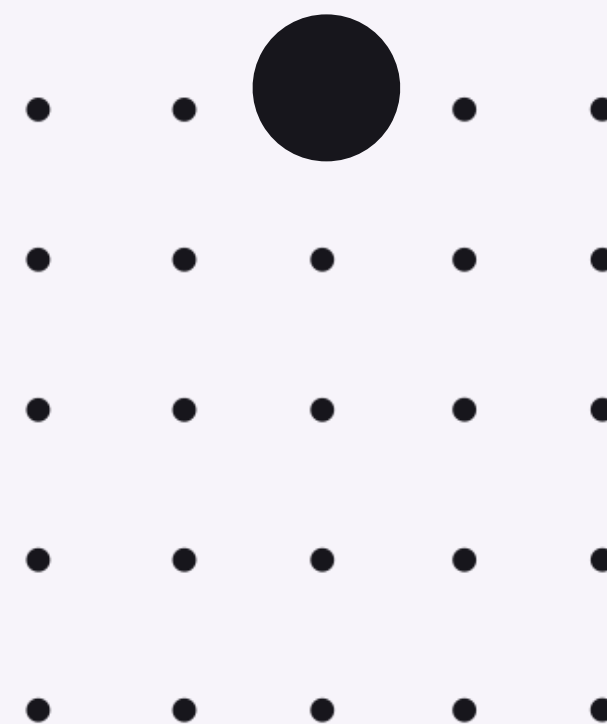
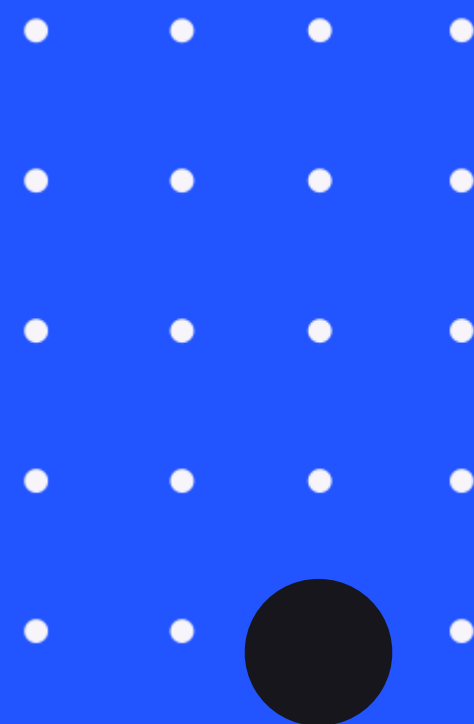
Zgodnie z ustawą o pp: *"Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej mają przede wszystkim na celu bieżące i nieprzerwane zaspokajanie potrzeb ludności"*. Działalność tego typu przedsiębiorstw była dotowana przez państwo (RP_

Przedsiębiorstwo
użyteczności
publicznej

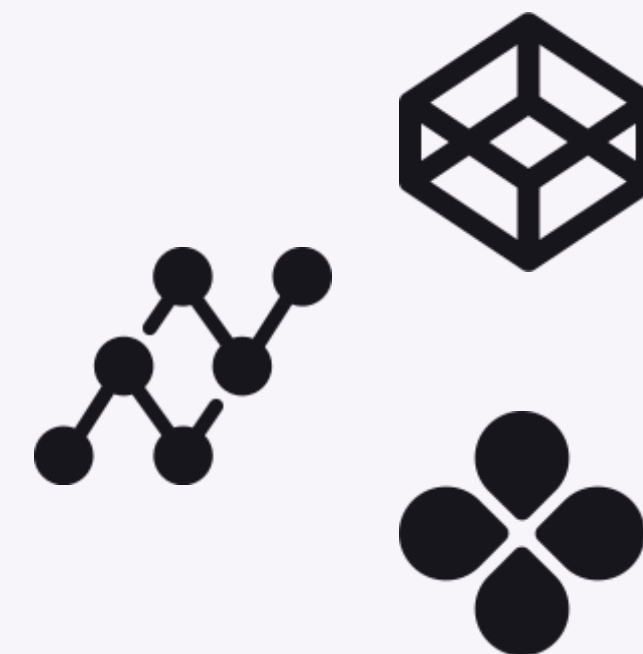

Rodzaje
i przykłady

Przedsiębiorstwa
użyteczności
publicznej

● I Grupa

Chodzi o te przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, które zaspokajały potrzeby ludności związane z przemieszczaniem się i zapewniały dostęp do zasobów energetycznych (zabezpieczały potrzeby użytkowe)

- komunikacja miejska
- dostęp do energii elektrycznej, gazowej, ciepłej

● II Grupa

Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, które pełniły rolę zarządców państwowymi zasobami terenowymi. Oprócz tego, przedsiębiorstwa świadczące usługi pogrzebowe (dawniej także przedsiębiorstwa zarządzające uzdrowiskami oraz świadczące usługi banowe i ubezpieczeniowe)

- zarząd zasobami lokalowymi
- zarząd terenami zielonymi
- usługi pogrzebowe i utrzymanie urządzeń cmentarnych

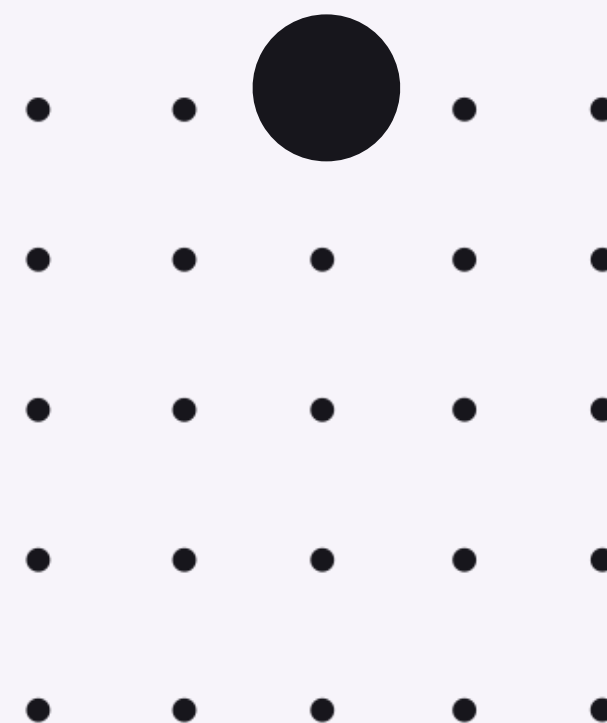
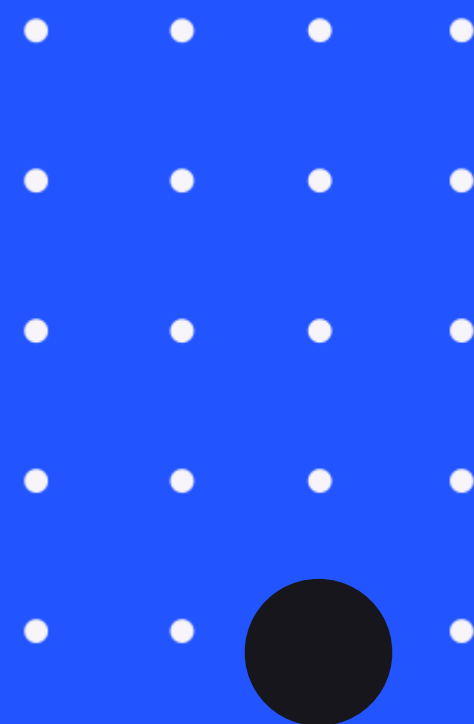
● III Grupa

Przedsiębiorstwa zaspokajające popyt na usługi kulturalne, związane z rozrywką. Dawniej istniały też przedsiębiorstwa zaspokajające potrzeby edukacyjne czy medyczne

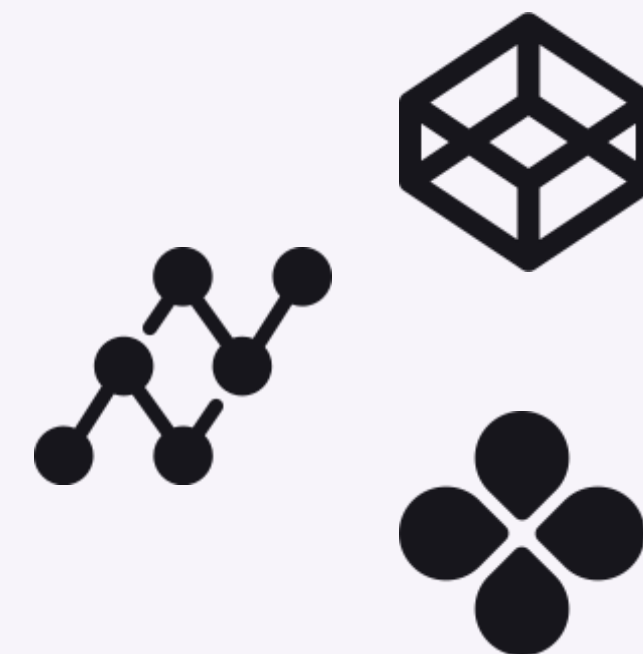
- usługi kulturalne
- usługi edukacyjne

**Przedsiębiorstwo
państwowe**

**Struktura
organizacyjna**

● Tworzenie

Przedsiębiorstwa państwowe tworzą naczelne i centralne organy administracji państwowej (np. Ministrowie), NPB

● Akt

Przedsiębiorstwa państwowe są powoływane do życia tzw. "aktem o utworzeniu przedsiębiorstwa"

● Przedsiębiorstwo mieszane

Szczególny rodzaj przedsiębiorstwa państwowego, który mógł być tworzony razem z podmiotami międzynarodowymi

● Zatwierdzenie statutu

W niektórych przypadkach samo przygotowanie statutu nie wystarczyło. Trzeba było zatwierdzić statut przez organ założycielski (np. w sytuacji przedsiębiorstw handlu zagranicznego)

● Transformacje

Przedsiębiorstwa państwowe mogą się łączyć. Możliwy jest też ich podział na mniejsze struktury

● organ założycielski

Jednostki, które tworzą przedsiębiorstwa państwowe noszą zbiorczą nazwę organów założycielskich

● postępowanie przygotowawcze

poprzedzało wydanie aktu. Celem postępowania przygotowawczego było sprawdzenie, czy jest celowe utworzenie przedsiębiorstwa państwowego

● Statut

Utworzenie przedsiębiorstwa państwowego wymagało sporządzenia statutu. To podstawowy akt ustrojowy tego przedsiębiorcy, wyznaczający funkcjonowanie przedsiębiorstwa

● rejestracja

zgodnie z obowiązującymi przepisami przedsiębiorstwa państwowe są rejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Z chwilą wpisu przedsiębiorstwo nabywało osobowość prawną (**wpis konstytutywny**)

● Komercjalizacja

Formą przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego jest jego komercjalizacja. Dochodzi do przyobleczenia przedsiębiorstwa w nową "szatę" prawną. Staje się ona spółką handlową

● Likwidacja

Jest możliwa przy założeniu, że nie ma podstaw do upadłości. To oznacza, że majątek przedsiębiorstwa państwowego wystarcza na spłatę wierzycieli, ewentualnie ich zaspokojnie

● Upadłość

Przedsiębiorstwo państwowe ma zdolność upadłościową. Upadłość ma pierwszeństwo przed likwidacją. Ogłoszenie upadłości powoduje, że postępowanie likwidacyjne wobec przedsiębiorstwa państwowego umarza się

1. Dyrektor

To organ przedsiębiorstwa państwowego, który nim zarządza oraz reprezentuje w obrocie

2. Rada pracownicza

Powołuje dyrektora. Może również odwołać dyrektora. Podejmuje decyzje w sprawie inwestycji

3. Ogólne zebranie pracowników

Podejmuje decyzje w sprawie podziału zysku między pracowników załogi. Uchwala statut

4. Komisja rozjemcza

Powołanie jej było możliwe w niektórych przedsiębiorstwach, o ile przewidywał to statut. Rozstrzygała spory między jednostkami organizacyjnymi przedsiębiorstwa

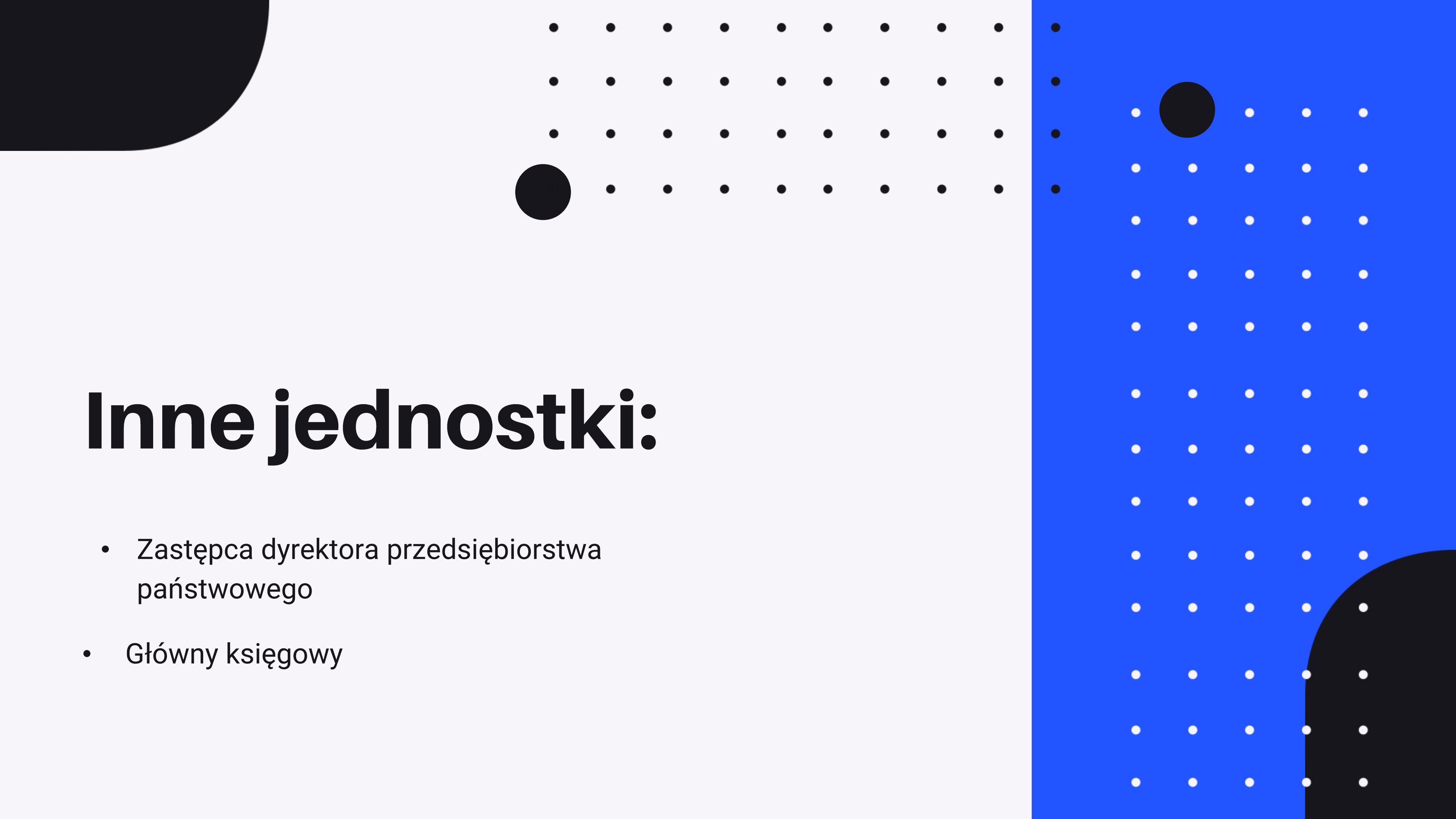
5. Organy doradcze i opiniodawcze

Statut mógł przewidywać powołanie rady techniczno-ekonomicznej oraz kolegium przedsiębiorstwa

6. Tymczasowy kierownik

Był powoływany na okres przejściowy, na przykład w razie śmierci dyrektora przedsiębiorstwa państwowego, czy też odwołania go przez radę pracowniczą

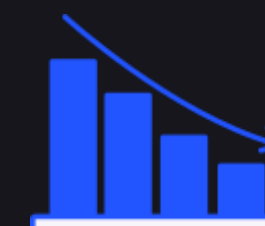
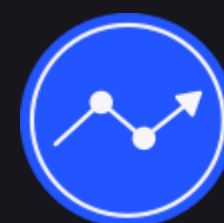
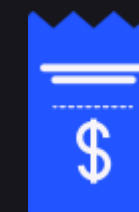
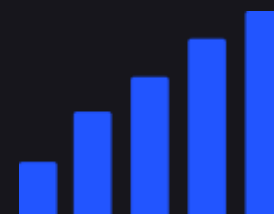
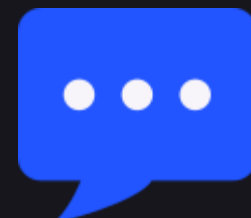

Inne jednostki:

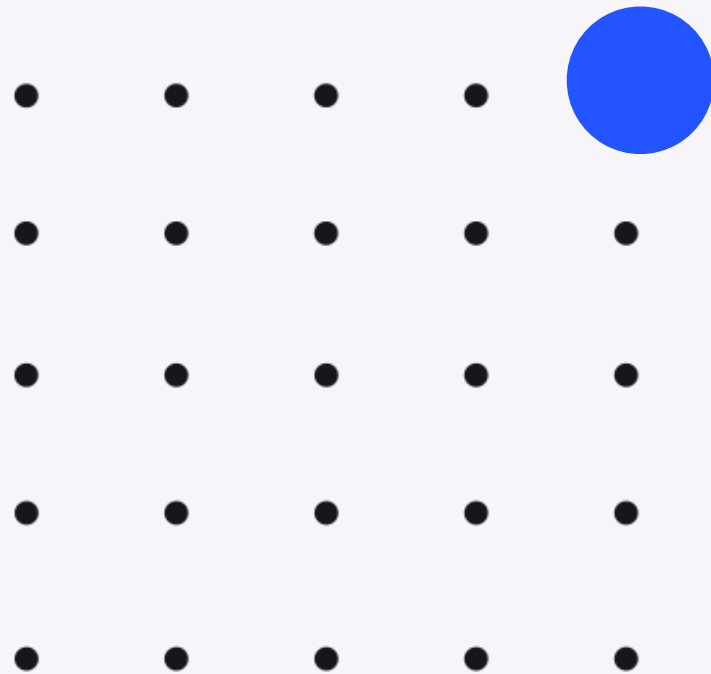
- Zastępca dyrektora przedsiębiorstwa państwowego
- Główny księgowy

Mienie

Zasady dysponowania przez przedsiębiorstwo państwowe składnikami majątkowymi w czasie działalności operacyjnej i w likwidacji

Mienie

Mienie przedsiębiorstwa

Podobnie jak w innych tego typu przypadkach chodzi o własność inne prawa majątkowe, które należą do przedsiębiorstwa państwowego

Kto wyposaża?

W środki niezbędne do działania przedsiębiorstwo państwowe wyposaża organ założycielski

Zgoda

Zasadniczo przedsiębiorstwo państwowe samo gospodaruje mieniem. Jednak na niektóre czynności (np. na wniesienie pewnych składników do spółki lub fundacji) organ założycielski może nie wyrazić zgody

Mienie

Przetarg

Mienie zaliczone do rzeczowego majątku trwałego przedsiębiorstwo zbywało w trybie publicznego przetargu

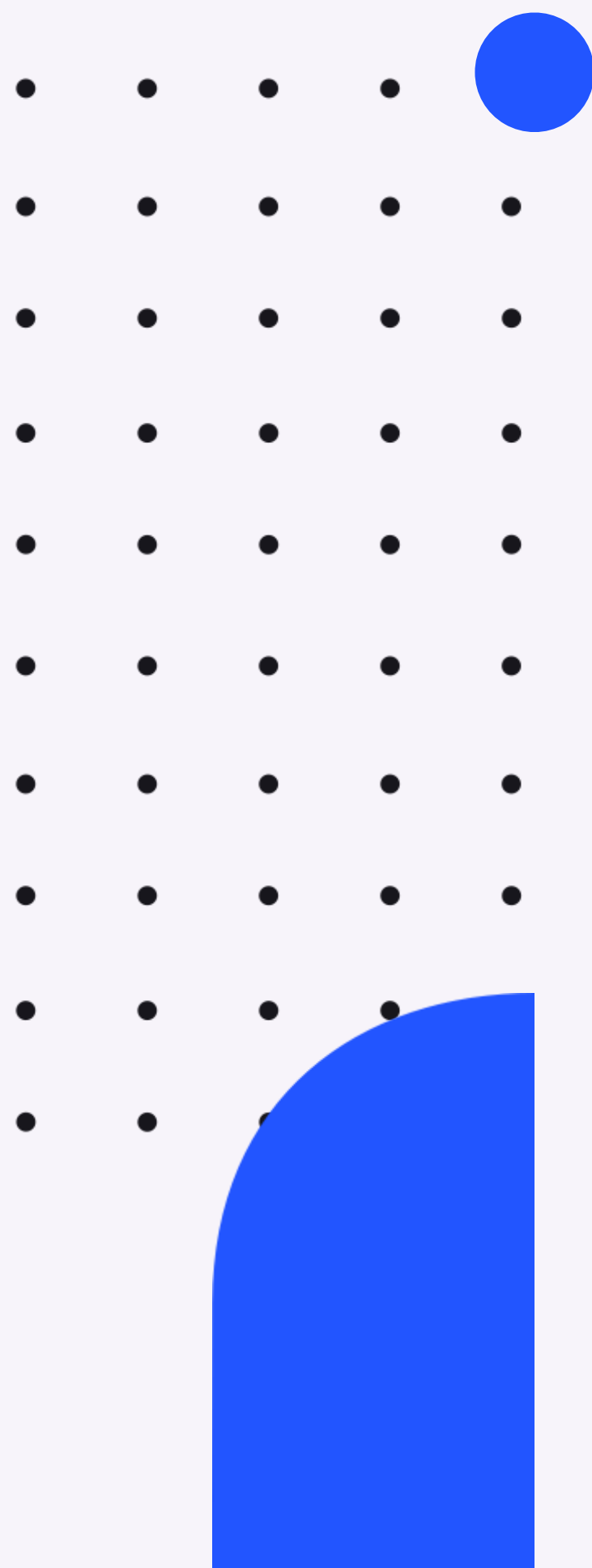
Działanie

Wyrazem samodzielności działania przedsiębiorstwa jest występowanie w obrocie we własnym imieniu i na własny rachunek

Likwidacja

Po wykreśleniu przedsiębiorstwa państwowego mienie, które po nim pozostaje przejmuje *wojewoda*

Umowa o zarządzanie przedsiębiorstwem

Powierzenie

Oddanie przedsiębiorstwa w zarząd następuje decyzją organu założycielskiego

Rada nadzorcza

Skutkiem zawarcia umowy o zarządzanie jest powołanie rady nadzorczej. Przedsiębiorstwo upodabnia się do spółki

Zarządca

To osoba, która przejmuje przedsiębiorstwo we władanie. Organy przestają działać

Rozwiązanie

Jeśli zarządzanie nie następuje w odpowiedni sposób organ założycielski może rozwiązać umowę

● Nadzór

Nad przedsiębiorstwem państwowym nadzór sprawuje organ założycielski. Miał pewne uprawnienia władcze. Mógł np. wstrzymać decyzję dyrektora. Organ mógł utworzyć radę nadzorczą i przesunąć na nią władcze uprawnienia

● Naprawa

Ustawa o przedsiębiorstwa państwowych przewiduje postępowanie naprawcze. Dotyczy to przypadków. Gdy działalność przedsiębiorstwa jest prowadzona ze stratą. Istnieje wówczas możliwość wprowadzenia **zarządu komisarczynego**

● Przekształcenie

Przedsiębiorstwa państwowe można było łączyć i dzielić. Do momentu pojawienia się przepisów o komercjalizacji nie było możliwości przekształcenia ich w inny podmiot

● Likwidacja

Mogła nastąpić z różnych powodów. Przede wszystkim, jeśli działalność przedsiębiorstwa przynosiła straty w przedziale czasowym dłuższym, aniżeli sześć miesięcy. Końcowym etapem likwidacji jest wykreślenie z rejestru KRS

● Upadłość

Była przeprowadzana, jeśli przedsiębiorstwo okazywało się w sposób trwały niewypłacalne. Zamiast organów działał wówczas reprezentant przedsiębiorstwa państwowego. W kwestiach nieuregulowanych stosowano przepisy prawa upadłościowego (nadal są stosowane)

● Model komunalny

Na zbliżonych zasadach w stosunku do funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych działały (i nadal działają) przedsiębiorstwa komunalne (czyli tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego)

Komercjalizacja i prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych

Po przejściu z systemu gospodarki centralnie sterowanej do modelu wolnorynkowego postanowiono "urynkować państwowy majątek". Miało to polegać w szczególności na przekształceniu przedsiębiorstw państwowych w spółki. Ich jednoosobowym udziałowcem (akcjonariuszem) miał być Skarb Państwa. Następnie, udziały i akcje w tego typu spółkach miały być zaoferowane prywatnym inwestorom

Prywatyzacja

Bezpośrednia

Jednoetapowa. Majątek przedsiębiorstwa państwowego od razu trafia "do rąk" prywatnych

Pośrednia

Dwuetapowa. Najpierw spółka z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa. "Właściciel" zmienia się dopiero, gdy Skarb Państwa zaczyna oferować swoje prawa udziałowe inwestorom

Prywatyzacja bezpośrednia

Sposób pierwszy

Wniesienie przedsiębiorstwa do spółki

Sposób drugi

Umowa o oddanie przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania

Sposób trzeci

Sprzedaż całości przedsiębiorstwa inwestorowi

Prywatyzacja pośrednia

I Etap

Komercjalizacja przedsiębiorstwa państwowego - tworzymy spółkę prawa handlowego (jednoosobową)

II Etap

Właściwa prywatyzacja - zaczynamy zbywać prawa udziałowe inwestorom prywatnym i pracownikom

● Organ założycielski

On dokonuje komercjalizacji. Wniosek jednak musi skierować dyrektor i rada pracownicza przedsiębiorstwa państwowego. Pewne przedsiębiorstwa (np. w upadłości) nie mogą być komercjalizowane

● Prawa pracowników

Komercjalizacja musi odbyć się z poszanowaniem pracowników, którym przyznano prawo do nieodpłatnego nabycia akcji skomercjalizowanej spółki. Opierało się to na założeniu, że budowali swoją pracę pozycję przedsiębiorstwa państwowego.

● Akt komercjalizacji

Kluczowy dokument, który regulował funkcjonowanie spółki powstałej w wyniku komercjalizacji na rynku. Sporządzał go organ założycielski, zawierał m.in. statut spółki, określał wysokość kapitału zakładowego

● Partycypacja pracownicza

W spółkach powstałych w wyniku komercjalizacji pracownicy otrzymali określone uprawnienia, związane z wpływem na kształt organów

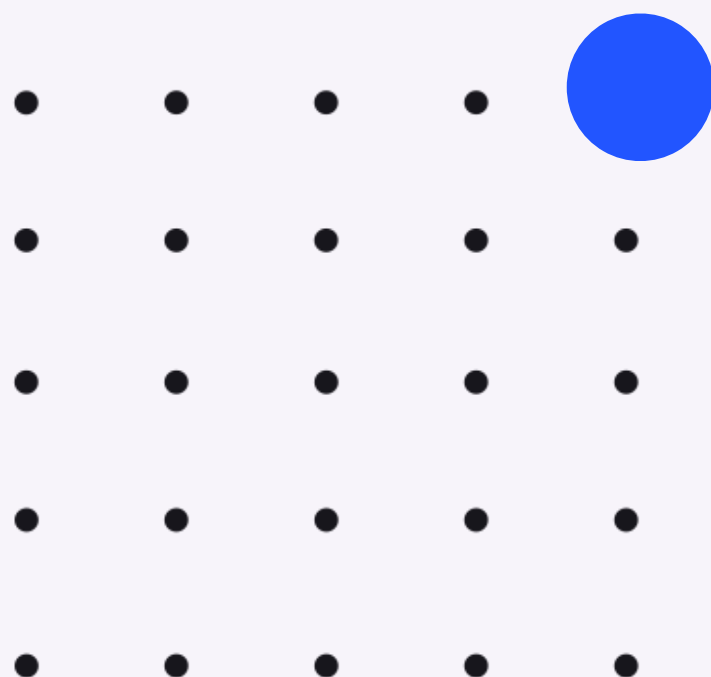
● Fundusz

Utworzono państwowy fundusz, który ma nazwę funduszu reprivatyzacji. Gromadzi się w nim część dochodów pochodzących ze zbywania akcji w skomercjalizowanych spółkach. Środki z tego funduszu przeznacza się na wypłatę odszkodowań przez państwo (np. z tytułu nacjonalizacji mienia)

● Problem

Nie określono żadnego czasu, z upływem którego po zakończeniu prywatyzacji miałyby dość do prywatyzacji po komercjalizacji. Dlatego, na rynku istnieje bardzo dużo spółek, które są wprowadzone skomercjalizowane, ale ich prywatyzacja nie postępuje

Prawo pracownika do nabycia udziałów (akcji)

Konstrukcja

Prawo podmiotowe o charakterze majątkowym. Ma konstrukcję uprawnienia kształtującego (zdaniem innych - roszczenie). Jest dziedziczne

Treść

Wykonując prawo pracownik komercjalizowanej spółki może żądać przydzielenia mu nieodpłatnie praw udziałowych, zbywanych przez skomercjalizowaną spółkę

Wykonanie

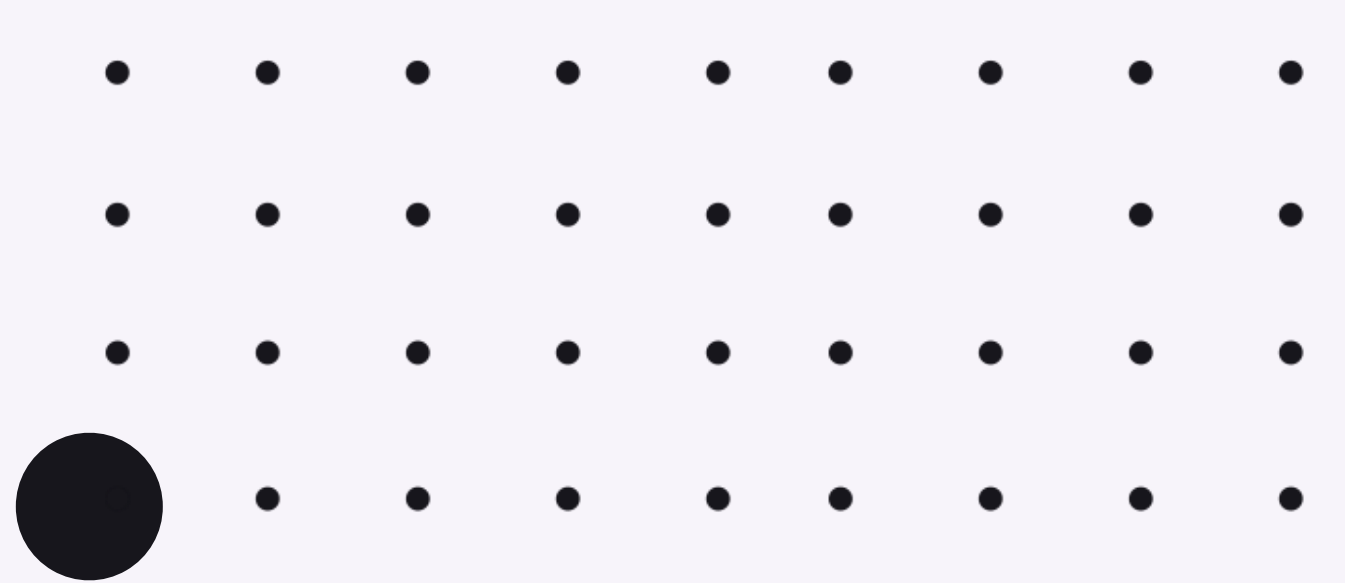
Prawo można zrealizować, jeśli spółka zacznie zbywać udziały lub akcje. Do tego momentu pozostaje w zawieszeniu

Czy prywatyzacja pośrednia doszła do skutku?

W wielu przypadkach - nie. Na rynku pozostały spółki skomercjalizowane, które nie poddają się prywatyzacji. Niekiedy, jak w spółkach skomercjalizowanych trwa proces komunalizacji. Sprzedają one swoje udziały jednostkom samorządu terytorialnego. Jest tak dlatego, że samorządy lepiej radzą sobie (niekiedy) z zaspokajaniem potrzeb ludności niż Skarb Państwa, czy prywatni przedsiębiorcy (którzy są zainteresowani optymalizacją zysku, a nie zagwarantowaniem każdemu wywozu odpadów, czy przemieszczania się)

Dziękuję za uwagę

dr hab. Adrian Niewęglowski

adrian.nieweglowski@poczta.umcs.lublin.pl

www.umcs.pl

